

ЛАЖА И ПАРАЛАЖА

Јован Стерија Поповић

Јован Стерија Поповић

ЛАЖА И ПАРАЛАЖА

Редитељ: Слободан Бранковић

Драматург: Николина Стјепановић

Сценограф и костимограф: Миња Пољак

Лектор: Константин Кнежевић

Сценски покрет: Бојан Раднов

Продуцент: Елизабета Фабри

Улоге:

АЛЕКСА	Небојша САВИЋ
МИТА	Страхиња БОЈОВИЋ
ЈЕЛИЦА	Тања ПЈЕВАЦ
МАРИЈА	Нина РУКАВИНА
БАТИЋ	Милорад КАПОР
ОТАЦ	Предраг МОМЧИЛОВИЋ
БАБА	Гордана КАМЕНАРОВИЋ

Инсписијент: Золтан Бешењи

Суфлер: Снежана Ковачевић

Мајстор светла: Мирослав Чеман

Мајстор тона: Владимир Огњеновић

Премијера: 19. јануар 2018. године, сцена „Пера Добриновић“

Представа траје око сат и двадесет минута, без паузе.

Декор, костими и остала сценска опрема израђени су у радионицама Српској народној позоришћа.

Каква је то наша стварност, када само размишљамо о бекству.
О бекству у другу земљу, о бекству у себе, бекству од себе.
Стварност у којој немаш слободу чак ни да сањаш. Бежање од
такве стварности нас одводи у једну иронично фантастичну,
надреалну авантуру. На Месец? На Месец.

Слободан Бранковић, редитељ

Стеријин предговор за *Лажу и ђаралажу*

Људи се од природе више смеју него плачу склоњени, и зато мислим да ово весело позориште при свим недостатцима (од којих ретко која књига, особито код нас, и при овим обстојателствима утећи може) бадава на свет не излази. Конац мога писања био је исправленије; а мисао, да у шали казана истина више него сува материја дејствује, на овакови ме предмет навела; нити се ко, по мњенију моме, лакше поправити даје, него кад се сам својим будалаштинама смејати почне. Наћиће се, може бити, гдекоји од читатеља мојих, који су нарави Алекси сходни; а биће и читатељица, које су као Јелица воспитане; овима ако делце моје мало мозак осоли, ја ћу се радовати, и мом труду честитати срећу.

У Вршцу, 1. јулија, 1830.

Сочинитељ

Слободан Бранковић, рођен 14. фебруара 1989. у Новом Саду. Дипломирао позоришну режију на Академији уметности у Бањалуци, у класи професора Ненада Бојића. Мастер студије мултимедијалне режије завршио је на Академији уметности у Новом Саду, у класи професора Никите Миливојевића и Бориса Лијешевића.

Био је асистент редитеља у настанку прве бањалучке опере *Сафикада* (Народно позориште Републике Српске), асистент на представи *Macbeth Anatomy* (Maladype Színház, Будимпешта), *Мизантроп* Молијера (Српско народно позориште, Нови Сад).

Носилац сертификата успешно обављене стручне праксе у ЈП „Аполо“, на Новосадској ТВ (телевизијски редитељ).

Професионалне режије: *Шампион* (кратки документарни филм приказиван на фестивалима у Србији, Хрватској, Мађарској, Русији, Јерменији, САД, Великој Британији, Аустралији...), *Не моју да љлаћим и нећу да љлаћим* Дариа Фоа, Народно позориште Кикинда, *Точак* (мултимедијална монодрама).

Један је од оснивача уметничке организације *Ланчана реакција / Chain reaction* (продукција и промовисање *street art* уметности).

Миња Пољак, сценографиња и костимографиња
Рођена 26. јануара 1991. у Београду, дипломирала на Одсеку за сценографију Факултета примењених уметности у Београду 2014, позоришну сценографију у класи Герослава Зарића, а филмску и ТВ сценографију у класи Јасне Драговић. Тренутно на мастер студијама на фрескопису Академије Српске православне цркве.

Реализоване представе и пројекти: *Не моју да њлајим* и *нећу да њлајим*, Народно позориште Кикинда, режија Слободан Бранковић (ауторка сценографије); *Сибила или Берџ*, Народно позориште Кикинда, режија Миљана Ћосић (ауторка сценографије, костимографије и графичког дизајна представе); *Паразити*, Београдско драмско позориште, режија Тијана Васић (ауторка сценографије); *Демон и њрок*, Установа културе „Вук Караџић“, по мотивима Пушкина, режија Миљана Ћосић (ауторка сценографије и костимографије; представа је гостовала

на фестивалима у Минску и Петрограду); Библиотека „Политика“ општина Крупањ, монодрама (ауторка сценографије, костимографије и графичка дизајнерка представе).

Изложбе и награде: групна сценографска изложба у Српском народном позоришту 2017, испитна представа *Госпођица Јулија* Августа Стриндберга у режији Миљане Ћосић (награда на позоришном фестивалу у Петрограду, 2014), дипломска изложба у Музеју примењене уметности, Београд, 2014, дизајн ентеријера и намештаја, Комбанк Арт хол, зграда „Политике“, Београд, 2014, добитница Доситејевог стипендије као представник Универзитета уметности у Београду са просечном оценом 10, 2014.

A minimalist stage set with a wooden table and chair, and a wall with a large window. The set is lit with warm, focused lights, creating a dramatic atmosphere. The floor is dark and reflective. The wall is light-colored with a large window on the left. The ceiling is dark with exposed wooden beams.

*Као што то редовно бива у комадима где хоће нешто
да се докаже, крејоси има своје анђеле беле од крина,
као што њорок има своје ђаволе црње од ноћи.*

Јован Скерлић о Стерији

ПОПОВИЋ Јован Стерија – комедиограф, писац историјских и националних драма, песник, прозни писац (Вршац, 1/12. I 1806 – Вршац, 26. II / 9. III 1856). Био је и издавач шалјивих календара „Винко Лозић“, полемичар, професор и адвокат у Вршцу, професор природног права на Лицеју најпре у Крагујевцу, затим у Београду, стварни организатор школства у Србији уставобранитељског времена као начелник Попечитељства просвештенија, писац школских уџбеника, писац реторике (остала у рукопису), један од оснивача првог сталног позоришта у Београду („Театра на Ђумруку“), један од оснивача Друштва српске словесности (претече Српске академије наука), писац трактата из области организовања научног рада и истраживања, учесник у оснивању Читалишта београдског и његових „Новина“ (чији је био сарадник), један од оних који су на чвршће ноге поставили Народну библиотеку у Београду, сарадник неколиких тадашњих српских периодичних публикација, културни посленик широког размаха и акције, визионар културног развитака свога народа у неколико врло битних области, а све с

намером да његов народ снажно закорачи у сферу културних народа.

У пролеће 1848. Поповић, у сукобу с једном од тадашњих политичких струја у Србији, која је била против Срба „пречана“, разочаран ускошћу видика у односу политике на културу, подноси оставку и одлази из Београда у Вршац. Тамо одбија понуде на неке важне функције у школству Српске Војводине, бави се адвокатуром, и касно се жени. Када су таласи мађарске револуције допрли до Вршца, постаје члан Окружног народног одбора, иако је у бити против револуције, па пред налетом мађарске војске прелази на једно време поново у Београд, у пролеће 1849. После гушења револуције живи у Вршцу до смрти, коју дочекује такорећи на ногама. Упркос пажњи коју су му суграђани указивали, умро је депресиван и усамљен.

(Из Енциклопедије Српској народној позоришћу)

О Стерији и Лажу и Паралажу

„Постоји и друга врста разлога због којих Стерија, не само као песник већ и као личност, није цењен онако како он то свакако заслужује. Велики зачетници наше културне традиције и наше културне историје били су увек више од онога што мислимо да су у једном одређеном тренутку приложили тој историји и тој традицији. Било би парадоксално, али, мислим, тачно, рећи како се оно што је код њих најзначајније налази баш изван те историје, која је била у стању само делимично да их прихвати и која их је, кад их је прихватила, прихватила са безбројним подозривим резервама. Можда је баш то оно што им је осигурало место у једној традицији која није само историја, и што нас наводи да им се непрекидно враћамо, тражећи увек нове и свеже разлоге да се према њима осећамо обавезни? У једном одређеном тренутку они су давали углавном оно што је тај тренутак могао и био спреман да прими и прихвати, и тако наши просветитељи остају често значајнији по ономе чега су се одрекли него по ономе што су допринели. Као дужност, позив и обавеза, просветитељство је амбис у који се пада без звука и безмало без одјека. И када је реч о просветитељима, ми морамо да раздвојимо оно што је писано за преку потребу тренутка од онога иза чега су у потпуности стајали и као људи и као писци. Стерија је писао и оно што је сам хтео и мислио да треба писати, али и оно што је осећао да му је дужност и да му је обавеза да напише. (...)”

(Јован Христић, *Есеји*, Матица српска, Нови Сад, 1994)

„(...) У суштини, многе Стеријине критике су израз његовога конзервативнога духа. Али је исто тако његова врло трезвена и здрава логика била моћан коректор у том његовом конзервативизму. И када се данас читају или гледају његове комедије, осећа се доиста да је Стерија готово увек са правом нападао оне људе и појаве из свога времена о којима је писао. Његове комедије технички нису савршене. У њима има наглих и неприродних решавања ситуација, има исто тако наивности, па чак грубости и лакрдијаштва, којима се ни сам Молијер није могао отети, али, углавном, они се држе на позорници. Држи их садржина, а не сценска интрига. Оне имају своју природну снагу комике, која не зависи од техничких средстава. (...)”

(Милан Богдановић, *Својојошњица Стеријине драме*, из *Кришике*, Накладни завод Хрватске, Загреб, 1948)

„Своју прву комедију *Лажу и њаралажу* Јован Стерија Поповић објавио је 1830. године у Будиму. Настала по узору на Молијерове *Смешне ђрециозе*, са преузетом основном темом површног васпитања у друштвеној средини у којој се више од свега цени статус појединца, у систему утемељеном на идеалима просечности, лажног грађанског морала и обесмишљених вредности патријархалне породице – она је, и поред свих слабости на плану развоја радње, ликова и ситуација, као и помало наивног и неприпремљеног расплета, ипак понудила одређене елементе који ће антиципирати многе специфичности комедиографског поступка у каснијим, зрелијим Стеријиним комедијама, али још увек уклопљене у класицистичку поетику са израженим дидактичким намерама.

Поповић није ‘посрбио’ Молијера једноставно премештајући ликове и ситуацију у амбијент војвођанске, или србијанске провинције. Напротив, изоставио је двоструку игру парова (...), ограничавајући комичну радњу на једну линију, елиминишући, при том, разиграност и ситуацијски хумор и стварајући комедију карактера. Већ у *Лажу и њаралажу* Поповић се у потпуности одрекао ситуацијског хумора, што је условило одсуство веселог завршетка, једног од најбитнијих обележја жанра комедије. Крај *Лажу и њаралажу*, као и у осталим Стеријиним комедијама, ‘обојен је неком сетом, у завршном акорду има редовно и један дисонантан тон’. Наравно, није само свесно одрицање од ситуацијског хумора условило ово битно обележје Стеријиног комедиографског поступка, већ оно своје корене крије у једном битно другачијем доживљају непосредног друштвеног окружења, у потреби да се критички сагледа стварност и, без лажног оптимизма, донесе суд о могућој, али и врло извесној будућности (...)

Из неколико завршних реплика видљива је и чињеница да, за разлику од класичне комедије – код Стерије све остаје мање-више непромењено. Јелица ће и даље маштати о баронима и баловима у великим, недостижним европским престоницама, а предстојеће венчање понајмање ће бити било чија весела свечаност...”

(Мирослав Мики Радоњић, *Стерија у ојлегалу XX века*,
Позоришни музеј Војводине и Матица српска, Нови Сад, 2006)

Српско народно позориште и Лажа и паралажа

Прво извођење ове комедије одржано је 19. VII 1840. у Загребу (Летеће дилетантско позориште из Новог Сада).

Прво извођење у Народном позоришту у Новом Саду изведено је 10. VIII 1926. Режија: Р. Веснић; Д. Спасић (Марко), Р. Кранчевићка (Јелица), Ј. Гец (Алекса), М. Живановић (Мита), Б. Врачаревић (Батић), Д. Врачаревићка (Марија). Представа је изведена 5 пута.

Прво извођење у Српском народном позоришту било је 31. I 1948. у Новом Саду. Режија: Р. Веснић; А. Краљевић (Марко), М. Коџић (Јелица), О. Новаковић (Алекса), С. Симић (Мита), М. Тошић, И. Слијепчевић (Батић), И. Душановић (Марија).

Представа је изведена 30 пута пред 15.047 гледалаца.

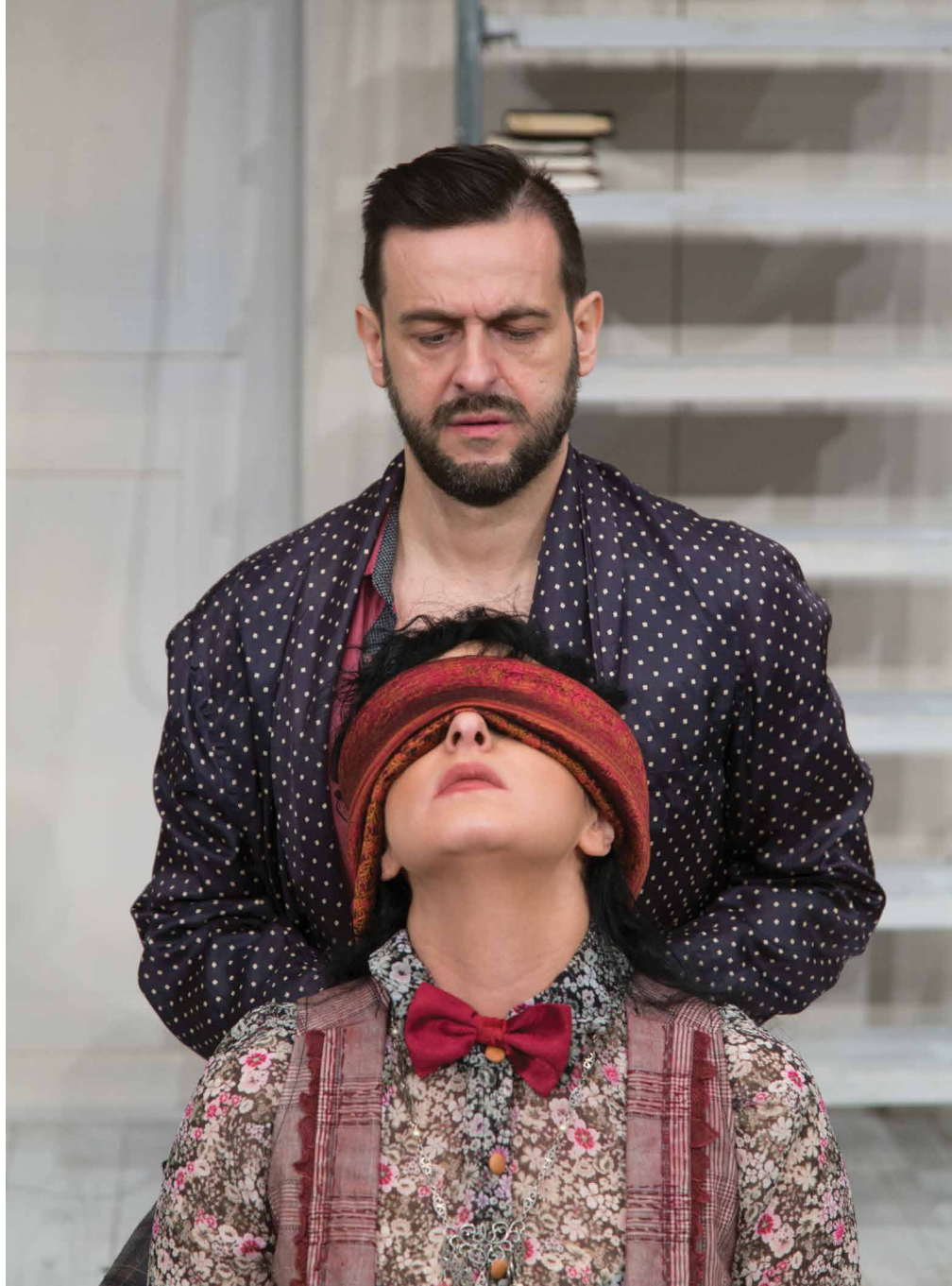
Премијера у СНП је изведена 14. XII 1971. Режија: Р. Лазић, к. г; музички сарадник: Д. Стулар; сценограф: М. Лесковац; костимографиња: Ј. Петровић, к. г; сценске кретње: С. Савић, к. г; И. Хајтл (Марко), К. Мартинов-Павловић (Јелица), Д. Срећков (Алекса), Д. Колесар (Мита), Д. Џакула (Батић), С. Јосић (Марија), Т. Кнежевић (Стерија), В. Милошевић (Госпожа Стерија), К. Жели (Госпожа шапталац), Д. Стулар (Господин за гласовиром).

Представа је изведена 34 пута пред 8296 гледалаца.

Премијера у СНП је одиграна 12. X 1991. Режија: Е. Савин к. г; сценограф: Г. Зарић; костимографиња: Б. Никитовић; композиторка: К. Зечевић; З. Соколовић / Т. Станић (Алекса), П. Томановић / П. Момчиловић (Мита), Л. Стевановић (Јелица), С. Шалајић (Марко), М. Фабри (Батић), Ј. Антонијевић (Марија). Представа је изведена 71 пут пред 18.685 гледалаца.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ

УСТАНОВА КУЛТУРЕ ОД НАЦИОНАЛНОГ ЗНАЧАЈА, НОВИ САД

Позоришни трг 1, 21000 Нови Сад

Телефон: 021/ 6621 411 (централа)

За издавача / ЗОРАН ЂЕРИЋ, в. д. управника
УД Драма / МИЛОВАН ФИЛИПОВИЋ, в. д. директора

Уредник / АЛЕКСАНДАР МИЛОСАВЉЕВИЋ
Фотографије / АЛЕКСАНДАР РАМАДАНОВИЋ
Обликовање / РАДУЛЕ БОШКОВИЋ
Технички уредник / СОЊА ВИДАКОВИЋ САВИЋ
Компјутерски слог / ЉИЉАНА БИЛБИЈА

Штампа / ПЕРИНС ИНЖЕЊЕРИНГ, Нови Сад
Тираж 800

157. сезона 2017/2018.

www.snp.org.rs